

Aanleiding

Het Ministerie van Financiën heeft gevraagd om een actualisatie van de raming van de mitigerende maatregelen rond de gaswinning in Groningen.

Scope

Deze actualisatie ziet op de raming van de in de bestuurlijke akkoorden opgenomen posten. Daarmee gaat de raming niet in op de raming van de gasbaten en op de budgetten voor de eigen organisatie van de Nationaal Coördinator Groningen(NCG). Gezien de instellingstermijn van 5 jaar van de NCG is voor die ramingstermijn gekozen. Gegeven de onzekerheden op dit moment over basisgegevens, moet ook een raming met die tijdschhorizon nadrukkelijk als een "best guess" worden gezien.

Aanpak

Dit memo geeft per post actuele ontwikkelingen aan en vertaalt die in een raming. Voor een aantal posten zijn er dermate onzekerheden, dat de raming in drie scenario's (laag, midden, hoog) is uitgewerkt. Voor een aantal andere posten geeft één raming het meest reële beeld. Die posten zijn samen met de realisatie van de kosten in 2014 opgenomen in de "basis". De optelsom van "basis" met de posten in scenario's resulteert in een overall laag/midden/hoog scenario.

Raming

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	totaal	Totaal +basis
Laag	<i>scenario</i>		53	481	506	506	506	1629	
	<i>Basis</i>	181	272	67	67	67	67	721	
									2.350
Midden	<i>Scenario</i>		163	676	676	676	676	2527	
	<i>Basis</i>	181	272	67	67	67	67	721	
									3.248
Hoog	<i>Scenario</i>		243	855	855	855	855	3663	
	<i>basis</i>	181	272	67	67	67	67	721	
									4384

Beoordeling

De hier geraamde kosten worden gedragen door de NAM. Doorwerking op de Staatsfinancien loopt via een lagere afdracht van gasbaten. Kosten werken voor 65% door op de afdracht (40% EBN, 25% vennootschapsbelasting). Onderstaande tabel laat zien om welke bedragen het dan gaat.

De raming van 1.1 miljard van het bestuurlijk akkoord 2014 is reeds verwerking in de raming van de gasbaten (ter grootte van 65%, ofwel 715 miljoen euro). In het kader van ramingen rond preventief versterken is met Financiën verder gesproken over technische reserveringen. Het om gaat om jaarlijks 200 mln voor 2016-2019 (totaal 800 mln). Dat telt tot en met 2019 op tot 1.5 mld euro.

Scenario	Raming kosten	Impact Staat (1)	Geraamd	Vershil
Laag	2350	1528	1515 (2)	-/- 13
Midden	3248	2111	1515	+/+ 596
Hoog	4384	2850	1515	+/+ 1335

(1) 65% voor rekening Staat

(2) 704 impact raming bestuurlijk akkoord 2014 + 800 mln technische reservering

De NPR-studie gaf voor de 1^e 5 jaar een bandbreedte van 2.5 mld euro tot 5.5 mld euro aan kosten voor alleen het preventief versterken van woningen. In die context is er gesproken over technische reserveringen. Tegen die achtergrond geeft deze actualisatie van de raming op dit moment geen aanleiding voor verdere reserveringen.

Vervolg

Gezien de dynamiek rond de mitigerende maatregelen, lijkt het zinvol om begin 2016 de ramingen opnieuw te actualiseren. Daarmee is een volgende raming zonodig input voor discussies rond het BVM.

Toelichting: ontwikkelingen per post

SPOOR 1

1 preventief versterken woningen

Informatiebronnen:

- raming bestuurlijk akkoord 2014: 500 mln tot en met 2018
- NPR met scenario's
- Van Rossum + second opinion
- 1e rapportage Commissie Meijdam
- NAM gegevens en KNMI contourenkaart, geen vertaling naar aantal woningen
- pilot woco's

Argumentatie onder raming:

- 1) de NPR studie geeft scenario's met als parameters:
 - a) het aantal woningen waar maatregelen voor nodig is
 - b) absorptiecapaciteit gebied: wat kunnen aannemers aan?
 - c) absorptiecapaciteit gebied: in verband met vergunningverlening en flankerend beleid
 - d) zwaarte te nemen maatregelen: 10-4 of 10-5
- 2) Minister EZ streeft naar 5.000 versterkte woningen per jaar
- 2) Van Rossum noemt een hogere totale opgave, maar de second opinion nuanceert dat: er is bij Van Rossum uitgegaan van adressen, voor de NPR van panden. Daarmee is de totale opgave in dezelfde orde van grootte
- 3) Commissie Meijdam: argumenteert dat totale opgave kleiner is, en stelt dat zwaarte maatregelen in kerngebied op 10-5.
- 4) nieuwe meetgegevens en contourenkaart verkleinen het totale impactgebied en de zwaarte van de impact in het getroffen gebied. Is niet vertaald naar aantal woningen of de impact per woning. Daarmee alleen kwalitatieve inschatting dat totale opgave (aantal en zwaarte maatregelen) wat kleiner zal zijn.
- 5) rond absorptiecapaciteit (beide aspecten) zijn geen nieuwe inzichten sinds het verschijnen van het NPR-advies
- 6) de pilot van 1650 woningen levert een aanmerkelijk lagere bijdrage van de NAM op: 72.000 respectievelijk 52.000 per woning.

Uitgangspunten raming:

- Aantallen: de aantallen zoals onder scenario 2a van de NPR. Dat zijn 20.000 woningen in de 1^e 5 jaar. Hierbij is rekening gehouden met de absorptiecapaciteit van het gebied.
 - o Toelichting: de nieuwe contourenkaart van NAM/KNMI zullen waarschijnlijk leiden tot een verkleining van de totale opgave en bijstelling van de gemiddelde zwaarte van de maatregelen. De aanpak start waar de problematiek het meest urgent is: in het kerngebied. De opgave voor de 1^e 5 jaar is daarmee naar nu geraamd niet wezenlijk anders: de opgave zal onveranderd groter zijn dan de absorptiecapaciteit van het gebied. En blijft daarmee op 20.000 woningen (scenario "laag"). Dat scenario sluit ook aan bij de ambitie van de minister om in 2015 3.000 woningen en daarna jaarlijks 5.000 woningen aan te pakken. Als bovengrens kan gerekend worden met de 38.000 woningen uit scenario 0 van het NPR-advies (scenario "hoog").
- De ervaring uit 2015 is dat er 1500 woningen aangepakt met relatief kleine ingrepen, zoals schoorstenen en verstevigen balkons. Ingerepen die overigens vanuit het perspectief van de veiligheid belangrijk zijn. Aannee is dat er jaarlijks 1500 woningen in die categorie "schoorstenen" aangepakt moeten worden. In het lage scenario zijn die onderdeel van de 5000 voorgenomen woningen. In het midden-scenario valt de helft in de 5000 en de helft komt er bovenop. In het hoge scenario is uitgegaan van de maximale absorptiecapaciteit van

7600 woningen. Aanname is dat in de dat scenario de 1500 onderdeel zijn van dat totaal, omdat dat de scenario de beleidsmatig gewenste 5000 al overstijgt.

- kosten:
 - o Specifiek voor 2015 zullen 1.650 woningen aangepakt worden in de pilot met de woningbouwcorporaties (72.000 per woning). Daarnaast is de ambitie 1500 woningen te versterken voor kleine ingrepen (schoorstenen, balkons, loszittend elementen). Kosten gemiddeld 10.000 euro per huis, op basis van ervaringsgegevens NAM.
 - o de CIE Meijdam adviseert voor het kerngebied op 10-5 te versterken. De pilot met corporaties gaat uit van versterken op dat niveau. NAM gaat er van uit dat de pilot ook leidt tot innovaties die leiden tot lagere kosten per woning. De NAM gaat er voor de toekomst uit van 57.000 per woning voor standaardwoningen/grootschalige aanpak (scenario "laag"). Tegelijkertijd is vooralsnog de bijdrage 72.000 in de pilot (scenario "midden"). De aanpak voor individuele panden zal duurder blijven. De NPR studie gaat voor individuele panden op niveau 10-5 uit van 220.000 per woning, onder naar eigen zeggen zeer conservatieve uitgangspunten. Voor deze raming is uitgegaan van het lagere bedrag van 125.000 euro dat het NPR-advies noemt voor niveau 10-4. Reden daarvoor is dat ervaringsgegevens van de pilot laten zien dat kosten (aanzienlijk) lager uitvallen dan onder de aannames van het NPR-advies, waardoor werken met hogere bedragen die de NPR noemt niet best guess zou zijn.
- Aanvullend: 10% toevoegen voor flankerend beleid.
 - o Toelichting: vooralsnog is niet in de ramingen opgenomen dat bewoners vaak tijdelijk elders gehuisvest moeten worden om hun woningen te kunnen versterken. Daar hangen ook kosten mee samen.

Uitgangspunten raming in cijfers:

Laag:

- o 2015 3000 woningen, daarna jaarlijks 5.000 woningen
- o 1500 categorie "schoorstenen" onderdeel raming, a 10.000 euro
- o Categorie: 60% standaard, 40% maatwerk
- o Kosten per woning: 57.00/125.000 per woning.
- o 10% meerkosten in verband met flankerend beleid

Midden:

- o 2015 3000 woningen, daarna jaarlijks 5.000 woningen,
- o categorie "schoorstenen": 750 woningen in raming, 750 woningen bovenop raming, a 10.000 euro
- o Categorie: 60% standaard, 40% maatwerk
- o Kosten per woning: 72.000/125.000 per woning.
- o 10% meerkosten in verband met flankerend beleid

Hoog:

- o 2015 3000 woningen, daarna jaarlijks 7.600 woningen,
- o Categorie "schoorstenen" (a 10.000) in raming, want overstijgt geformuleerde 5000
- o Categorie: 60% standaard, 40% maatwerk
- o Kosten per woning: 72.000/125.000 per woning.
- o 10% meerkosten in verband met flankerend beleid

**Raming
in miljoen euro**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	totaal	Totaal + basis
Laag			341 (2)	341	341	341	1364	1558
Midden			428 (3)	428	428	428	1712	1906
Hoog			612(4)	612	612	612	2448	2642

Basis	47	147 (1)						
-------	----	---------	--	--	--	--	--	--

1) Raming:

- o $1650 * 72.000 = 119$ mln
- o $1500 * 10.000 = 15$ mln
- o + 10% flankerend beleid
- o 147 mln

2) Raming:

- o 5000 woningen
- o Daarvan 1500 categorie "schoorstenen" maal 10.000 per huis: 15 mln
- o Resteert: 3500 woningen "op norm":
- o 60% standaard woningen: 2100 maal 57.000 per huis: 120 mln
- o 40% maatwerk woningen: 1400 maal 125.000 per huis: 175 mln
- o 10% flankeren beleid
- o => 341 mln

3) Raming:

- o 5000 woningen
- o Categorie "schoorstenen": 750 in raming, 750 bovenop raming.
- o Resteert 4250 woningen "op norm"
- o 60% standaard woningen: 2250 maal 72.000 per huis: 162 mln
- o 40% maatwerk woningen: 1.700 maal 125.000 per huis: 213.5 mln
- o 10% flankeren beleid
- o => 428

4) Raming:

- o 7600 woningen
- o Categorie "schoorstenen": 1500 opnemen in totaal, want totaal overstijgt de 5000
- o Resteert 6100
- o 60% standaard woningen: 3660 maal 72.000 per huis: 263.5 mln
- o 40% maatwerk woningen: 2440 maal 125.000 per huis: 305 mln
- o 10% flankeren beleid
- o => 612

Van een aantal specifieke categoriën is kwalitatief op dit moment al wel een aantal noties in beeld. Omdat die noties nog niet goed te kwantificeren zijn, hebben ze voor dit overzicht de status van PM-post.

- o Utiliteitsbouw: onder andere scholen en zorgcentra. Met scholen worden er eerste stappen gezet in de uitvoering (zo staat er een nieuwe (tijdelijke) school in Loppersum). Kan op termijn van de komende maanden helpen om tot raming te komen.
- o objecten met een monumentale status kunnen leiden tot forse extra kosten. De omvang hiervan is nog niet te ramen. Op basis van ervaring met concrete projecten de komende tijd enige grond onder de voeten krijgen om tot een raming te komen. Kosten zullen al snel een veelvoud kunnen zijn van een reguliere/semi-industriële versterking waar nu met de woningcorporaties aan gewerkt wordt.
- o Appartementencomplexen en portiekflats: nog geen ervaring mee opgedaan, maar zou per woning tot aanzienlijk lagere kosten kunnen leiden. In het kerngebied komt dit woningtype relatief minder vaak voor

2 preventief versterken infrastructuur

Informatiebronnen:

- raming bestuurlijk akkoord 2014: 100 mln tot en met 2018
- 1^e inventarisatie betrokken partijen: waterschappen, Rijkswaterstaat
- eerste ervaringscijfers van drie projecten:
 1. Zuidelijke randweg
 2. Dijkvak Noorderzijvest
 3. ??

Argumentatie onder raming:

- 1) Raming bestuurlijk akkoord 2014 lijkt aan lage kant, gezien de bedragen bij de eerste projecten.
- 2) Kosten per project zijn maatwerk, hangen ook samen met synergie van reguliere aanpak met preventief versterken. Daarom verdere orientatie nodig voor opharden raming.

Uitgangspunten raming

- 1) Ruwe inschatting van uitkomst 1^e inventarisatie betrokken partijen.
- 2) Verdeling over jaarschijven nog niet te geven, om een indicatie te geven totaalbedrag jaarlijks omgeslagen.

Raming

in miljoen euro

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	totaal
Laag		20	20	20	20	20	100
Midden		40	40	40	40	40	200
Hoog		60	60	60	60	60	300
<i>basis</i>	2						

SPOOR 2

3 schade

Informatiebronnen

- Ervaringscijfers NAM:
 - o 2013: 33.000
 - o 2014: 123.000
 - o 2015: 183.000 (obv 61.000 tot 1 mei)

Argumentatie onder raming

- 1) Moeilijk te voorspellen: naar relatie winning/aardbevingen/schade wordt nog veel onderzoek gedaan. Ervaringscijfers zou je kunnen zien als basis voor scenario's.
 - a. Laag: 2013 als basis, in de verwachting dat lagere winning ook tot daling van schadegevallen leidt.
 - b. Midden: 2014 als basis: omdat 2013 historisch aan de lage kant is. En 2015 – nu winning op lager niveau komt – als voorspeller voor komende jaren te hoog zit.
 - c. Hoog: 2015 als basis: omdat relatief hoge niveau van winning van afgelopen jaren nog een tijdje na-ijlt in doorwerking via bevingen.

Uitgangspunten raming

- 1) Laag: niveau 2013 voor 5 jaar.
- 2) Midden: niveau 2014 voor 5 jaar
- 3) Hoog: niveau 2015 voor 5 jaar

Raming
in miljoen euro

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	totaal	Totaal+ basis
Laag		33	33	33	33	33	165	288
Midden		123	123	123	123	123	615	738
Hoog		183	183	183	183	183	915	1038
<i>basis</i>	123							

4 compensatie waardedaling

Informatiebronnen:

- Ervaringsgegevens: regeling waardedaling van NAM in overleg met NVM. Tot op heden 6 mln uitgegeven.
- Diverse lopende rechtszaken, onder andere van bewoners/woningsbouwverenigingen versus NAM/Staat. In een andere zaak rond verlaging WOZ-waarde heeft rechter uitspraak gedaan dat WOZ 10% verlaagd wordt en er 2500 euro "rompslomp-schade" vergoed moet worden. Een rode draad is nog lastig te vinden, maar kan in potentie om enkele honderden miljoenen gaan. Belangrijke variabele daarbij is om welk gebied en dus welk aantal woningen het gaat.

Argumentatie onder raming

- Ervaringsgegevens zijn "hard", daar raming op baseren. Risico op hoger bedrag in verband met rechtszaken nog niet voldoende te onderbouwen.

Uitgangspunten raming

- 10 miljoen jaarlijks
- Raming
- in miljoen euro

2014	2015	2016	2017	2018	2019	totaal	Totaal + basis
4	10	10	10	10	10	50	54

5 waardervermeerdering

Informatiebronnen

- raming bestuurlijk akkoord 2014: 125 mln tot en met 2018
- Ervaringscijfers gebruiksregeling provincie: uitputting 15 miljoen tot nu toe, 13 miljoen daarvan in 1^e 4 maanden 2015. Daarmee schiet uitputting nogal heen en weer: bijna niets in 2014, vrij veel begin 2015. Lastig om te extrapoleren.

Argumentatie onder raming

- Nog geen betere inschatting te maken dan raming bestuurlijk akkoord. Die is te kwantificeren als 25 miljoen euro per jaar.

Uitgangspunten raming

- Raming obv bestuurlijk akkoord: 25 miljoen per jaar is 125 miljoen.

Raming
in miljoen euro

2014	2015	2016	2017	2018	2019	totaal

2	25	25	25	25	25	125
---	----	----	----	----	----	-----

6 fonds speciale situaties

Informatiebronnen

- Raming bestuurlijke akkoorden (2014 + 2015): 15 miljoen
- Ervaringscijfers: uitputting tot 1 mei 2015 0.4 miljoen euro

Argumentatie onder raming

- Geen betere raming beschikbaar dan die van bestuurlijke akkoorden

Uitgangspunten raming

- Raming bestuurlijke akkoorden

Raming

in miljoen euro

2015	2016	2017	2018	2019	totaal
3	3	3	3	3	15

7 extra kosten nieuwbouw

Informatiebronnen

- Raming bestuurlijk akkoord: 2 miljoen per jaar.
- Ervaringscijfers regeling NAM: 1,8 miljoen euro tot nu toe.

Argumentatie onder raming

- Geen betere raming dan die uit bestuurlijk akkoord

Uitgangspunten raming

- Vasthouden aan 2 miljoen per jaar

Raming

in miljoen euro

2015	2016	2017	2018	2019	totaal
2	2	2	2	2	10

8 meerkosten vernieuwbouw

Informatiebronnen

- Raming bestuurlijk akkoord: 2 miljoen per jaar
- Ervaringscijfers: tot nu toe geen uitgaven.

Argumentatie onder raming

- Gegeven beperkt bedrag, vasthouden aan raming bestuurlijk akkoord

Uitgangspunten raming

- Vasthouden aan 2 miljoen per jaar

Raming

in miljoen euro

2015	2016	2017	2018	2019	totaal
2	2	2	2	2	10

SPOOR 3

9 leefbaarheid

Informatiebronnen

- Raming bestuurlijk akkoord: uitgaven NAM 60 miljoen cumulatief (NB: provincie draagt naast NAM ook bij aan dit doel)
- Ervaringsgegevens: uitputting tot nu toe: 2.6

Argumentatie onder raming

- Raming geeft maximum bijdrage NAM. Bestuurlijke afspraak begrenst budget. Deze raming heeft daarmee andere aard dan de ramingen van bijvoorbeeld schade of preventief versterken: daar begrenzen bestuurlijke akkoorden niet de kosten voor de NAM, daar is de wet basis voor daadwerkelijke kosten.

Uitgangspunten raming

- In lijn met raming bestuurlijk akkoord blijven: 12 mln per jaar

Raming

in miljoen euro

2015	2016	2017	2018	2019	totaal
12	12	12	12	12	60

SPOOR 4

10 economisch perspectief

Informatiebronnen

- Raming bestuurlijk akkoord: uitgaven NAM 65 miljoen cumulatief (NB: provincie draagt naast NAM ook bij aan dit doel)
- Ervaringsgegevens: uitputting tot nu toe: 0.4

Argumentatie onder raming

- Raming geeft maximum bijdrage NAM. Bestuurlijke afspraak begrenst budget. Deze raming heeft daarmee andere aard dan de ramingen van bijvoorbeeld schade of preventief versterken: daar begrenzen bestuurlijke akkoorden niet de kosten voor de NAM, daar is de wet basis voor daadwerkelijke kosten.

Uitgangspunten raming

- In lijn met raming bestuurlijk akkoord blijven: 13 mln per jaar

Raming

in miljoen euro

2015	2016	2017	2018	2019	totaal
13	13	13	13	13	65

Stand van zaken:

- 50 miljoen bestuurlijk akkoord
- 8 miljoen vertragingskosten FORUM
- Er loopt nog discussie over finale afronding rond FORUM. Orde van grootte is 50 miljoen aanvullend budget, EZ wil nadere validatie van (een deel) van de kosten.
- Mogelijk zal er ook discussie komen over een aantal andere te versterken gebouwen.

Raming: 58 miljoen totaal +PM, in 2015.

Bijlage: cijfermatige onderbouwing overall beeld van pagina 1

Raming

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	totaal	Totaal + basis
Laag	<i>scenario</i>		53 (4)	481 (3)	506	506	506	1629 (5)	
	<i>Basis</i>	181 (6)	272 (1)	67 (2)	67	67	67	721	
									2.350
Midden	<i>Scenario</i>		163 (7)	676 (8)	676	676	676	2527 (9)	
	<i>Basis</i>	181	272	67	67	67	67	721	
									3.248
Hoog	<i>Scenario</i>		243 (10)	855 (11)	855	855	855	3663 (12)	
	<i>basis</i>	181	272	67	67	67	67	721	
									4384

(1) Raming:

- o 67 (zie 2)
- o 58 stad
- o 147 preventief versterken
⇒ 272

(2) Raming:

- o 10 waardedaling
- o 25 waardevermeerdering
- o 3 speciale situatie
- o 2 nieuwbouw
- o 2 vernieuwbouw
- o 12 leefbaarheid
- o 13 economisch perspectief
=>67

(3) Raming:

- o 428 preventief versterken
- o 20 infrastructuur
- o 33 schade
=>481

(4) Raming:

- o 20 infrastructuur
- o 33 schade
=>53

(5) Raming:

- o 1852 preventief versterken
- o 100 infrastructuur
- o 165 schade
=>2117

(6) uitgaven zoals gemeld door NAM

(7) Raming:

- o 40 infrastructuur
 - o 123 schade
- =>163

(8) Raming:

- o 513 preventief versterken
 - o 40 infrastructuur
 - o 123 schade
- =>676

(9) Raming:

- o 1712 preventief versterken
 - o 200 infrastructuur
 - o 615 schade
- ⇒ 2527

10) Raming:

- o 60
 - o 183
- =>243

11) Raming:

- o 612: preventief versterken
 - o 60: infrastructuur
 - o 183: schade
- ⇒ 855

12) Raming:

- o 2448 preventief versterken
 - o 300 infrastructuur
 - o 915 schade
- ⇒ 3663

